

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

01.04.2014 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

Investor.bg

✓ Васил Велев: Стажантът е осъзнат разход за работодателя

Има огромно разминаване в това, което произвежда образователната система, и в това, което се търси на пазара на труда, смята председателят на АИКБ

Васил Велев е председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ). Той участва в откриването на конференцията "Образование и бизнес – на един език ли говорят теорията и практиката".

Непосредствено преди началото на събитието с г-н Велев разговаряхме за проблемите в образованието, за необходимостта от дуалната система, за очакванията на студентите, когато започват стаж.

Ето какво сподели по тези и други въпроси г-н Велев като един от представителите на бизнеса непосредствено преди началото на събитието, организирано от Bulgaria On Air, Investor.BG и Bloomberg.

- Г-н Велев, има ли общ език между бизнеса и образованието?

- Специализираните катедри от икономическия сектор намират общ език с бизнеса, разбира се, но като цяло основата на проблема е, че при нас няма система за проучване потребностите на пазара на труда и има голямо разминаване в това, което произвежда образователната система и това от, което се търси на пазара на труда.

Има голям излишък в хуманитарните специалности и сериозен недостиг на инженерно-технически кадри. Не само в ИТ сектора, но и за традиционните индустрии – машиностроене, електротехника. Очевидно се пилее обществен ресурс. Доколкото има такава система за държавната поръчка, за формирането на план приема, в нея бизнесът, със своите потребности, не участва адекватно. Разбира се, далече сме от мнението, че само бизнесът трябва да казва от какво има нужда, но не може да се мине без него.

- **Т.е. това, което наистина забелязваме, е, че няма стандарт от държавата, по който да се определя какви специалисти да се произвеждат и – съответно – да има стратегия, която да определя каква държавна поръчка се изисква от даден сектор. Защото виждаме, че пазарът се пренасити от икономисти, прависти...**

- ... социолози, психолози, PR специалисти... Да, така е. Причините са комплексни. От една страна обучението в инженерните дисциплини е много по-трудно, отколкото в хуманитарните. След това работа е производството, където не се предлагат най-привлекателните условия на труд. И не на последно място – възнаграждението не е достатъчно атрактивно, с изключение на ИТ сектора. Но въпреки че там средната заплата е по-висока от сектора на финансите и енергетиката, но и там има сериозен недостиг на софтуерни инженери.

Другият голям проблем е квалификацията на придобилите инженерна специалност. Тя не отговаря на потребностите, не е на висота. Поне това сочат проучванията на бизнеса. Наскоро излязоха резултатите от анкетата на Българската-търговско промишлена палата. 77% от анкетираните предприемачи и работодатели не са доволни от нивото на квалификация на кадрите, които идват от студентските скамейки.

- Какво могат да направят университетите по този въпрос?

- Поставяме под съмнение някои „свещени крави“, като автономията на университетите. Ако автономията означава да се прави това, което е добре за колектива на университета, а не това, което е добре за обществото, очевидно ние организирано трябва да се преборим с тази автономия. С данъците си ние финансираме тези университети, а не получаваме от тях продукцията, от която обществото има нужда. И не става дума само за инженерни кадри.

За нас не е ясно защо ректорите се избират от академичната общност. Това е все едно бордът на директорите на дадено дружество да бъде избран от общо събрание на синдикатите, а не от общото събрание на акционерите. В крайна сметка в някои случаи избраният ректор трябва да провежда реформи. А академичната общност може да избере такъв човек, който да не провежда реформи. Или обратното, ако са избрали друг, да бъде сменен.

Друг много сериозен проблем е наличието на повече от 50 висши училища в малка България. Това безспорно е разпиляване на научен и преподавателски потенциал. А в нашето средно образование се изостави, или силно закъря, преподаването по математика, физика, химия, механика, електротехника. Много техникуми заприличаха по-скоро на езикови гимназии. Оттам идва и недостигът на технически кадри и слаб прием в техническите дисциплини.

Както се вижда и отпадането на ученици в ранното образование може би също оказва влияние, защото на входа на университетите местата са повече от кандидатите. По този показател ние не стоим много добре, но не сме и най-зле в Европейския съюз.

- **Какви препоръки може да отправи бизнесът към студентите? Да разчитат ли само на университетите, да се фокусират ли повече върху областта, в която искат да се развият.**

- Добре е студентите, които по време на своето обучение, да потърсят възможност за стаж, за контакти с практиката. Много студенти това го правят. Не съм сигурен дали работещите студенти в редовна форма на обучение не са и повече от

тези в задочна форма. Въпросът е обаче дали този труд, който полагат по време на обучението е свързан с това, което учат, или е просто работа, която са успели да намерят. По-скоро е второто.

Тук отново се връщаме към въпроса за план приемът. Ние в продължение на 10 години бием камбаната за реиндустриализацията. Но това не е само проблем за нас, но и за Европа. Тя също се деиндустриализира, а не може да разчита само на услугите за постигането на устойчив растеж. Това видяхме и от кризата. А индустрия се прави с инженерно-технически кадри и предприемачи. Но именно от тях има най-голям недостиг в момента.

- А по време на криза и висока безработица - насочват ли се хората към образованието?

Образованието е ценност за българина. Всъщност процентът на висшестите е най-нисък. Това е причината хората да се образуват. И обратно – при тези с ниско образование процентът безработни е най-висок. Проблемът е, че повече от половината от висшестите не работят това, за което са учили. Дори не заемат позиции, за които се заема висше образование. Пак се връщаме на планирането на приема – съответствието на пазара на труда и специалностите, в които се обучават студентите.

- Очакванията на студентите са, че като започнат стаж, ще получават някакво възнаграждение. От друга страна работодателите не са склонни да заплащат стажа. Как двете позиции намират допирната точка?

Самото стажуване за работодателя е разход на време за производство, на времето на обучаващия. Специалистите със средно или висше образование много рядко имат принос към резултата на съответното предприятие. Стажантът е осъзнат разход за преподавателя, за да може да попълни структурата си, да гарантира една приемственост. Младите хора, които идват на работа, нямат нужната квалификация да заемат средни позиции. Ето защо е нужен процес на дообучение и доквалифициране през първите месеци – време, в което не може да се очаква високо възнаграждение от студентите.

- Работодателят изцяло ли счита стажуващият за разход или мисли за него като за бъдещи ползи, след като приключи стажа?

- В много предприятия има стипендианти, които получават стипендия с договор за реализация в това предприятие при завършване в рамките на 3 до 5 години, където не се изисква и стаж. Работодателите ясно осъзнават тази потребност Човешките ресурси са най-ценният капитал. Без тях машините са само купчина желязо. Проблемът е, че нашият бизнес е основно малък и среден. Студентите работят в такива предприятия, чиито възможности не са много големи. Подобни предприятия много често са изправени пред проблема за своето оцеляване и това не предполага стратегическо мислене какво ще стане след 30 години или след 10.

- Как мислите – дали студентите са готови сами да създадат едно малко или средно предприятие в днешно време? Могат ли да бъдат инициатори или предприемачи?

- Всеки може да бъде предприемач. Това не винаги се случва. Някои се опитват и се отказват. Други не се и опитват. Спорно е дали предприемачеството може да бъде научено. Може би то е възпитавано.

- Подкрепя ли бизнесът дуалната образователна система?

- Би било грешка да се копират модели за дуална система например от Австрия, Германия и Швейцария без да се отчитат националните особености. Като цяло бизнесът подкрепя една такава промяна. Според нас тя ще допринесе за това обучение, за това план приемът да съответства по-пълно на потребностите на пазара на труда, защото, за да получи един ученик работно място по време на ученето си, то трябва да има потребност от даденото работно място. И обратното – ако при дадени специалности това не се случва, очевидно там трябва да бъдат редуцирани местата.

- Под каква форма трябва да участва бизнесът при създаването на програми, при провеждането на консултации с университети, за по-добрата реализация на дуалната система?

- Разбира се, при създаването на програмите и най-вече при предоставянето на стажантски позиции.

- Но и образованието трябва да се срещне с бизнеса, за да се създаде дуалната система.

- Да, тук има и една друга заблуда, че производствените центрове, центровете за професионално обучение, които разполагат с база, могат да вземат участие и да имат принос в този проект. Това не е така, защото центровете за обучение няма как да имат по-добра съвременна материално-техническа база, каквато притежават самите предприятия. Тя постоянно се променя, реформира и това са много сериозни разходи за поддръжка. Затова обучението трябва да става в предприятията.

Важни обществено-икономически и политически теми

[Вестник „Труд“](#)

✓ Правят регистър на тютюнопроизводителите

Министерството на земеделието и храните (МЗХ) създава регистър на земеделските стопани, отглеждащи тютюн, съобщиха от пресслужбата на ведомството. От 1 април 2014 г. се приемат заявленията за регистрация в общинските служби "Земеделие", по местонахождение на имотите.

В тях стопаните заявяват площите, на които са отглеждали тютюн, произведените и продадените през 2013 г. количества тютюн по сортови групи и по класи, както и площите, на които ще отглеждат тютюн през 2014 г. Представят се договорите за производство и изкупуване на тютюн, приемателно-предавателните протоколи за изкупуване на тютюн и документи за право на ползване на имотите, на които се отглежда тютюн през 2013 г. и 2014 г.

Включването в Регистъра на тютюнопроизводителите не е свързано по никакъв начин с плащането на данъци, такси и осигуровки. В него ще се вписват всички тютюнопроизводители, които сега произвеждат тютюн, без значение дали

фигурират или не в т.нар. "Референтен списък". След първоначалното зареждане, базата данни ще се актуализира ежегодно.

Междувременно, ръководството на МЗХ заяви, че няма да бъде допуснато по Програмата за развитие на селските райони да бъдат субсидирани "люксови превозни средства".

МЗХ в сътрудничество с Държавен фонд "Земеделие" (ДФЗ) взе решение в случаите, когато по програмата се кандидатства за превозни средства, то максимално допустимата за тях сума да е 47 000 лева с ДДС. Ако бенефициентите имат желание за закупуването на превозно средство с по-висока цена, тяхно право е да доплатят със собствени средства. Нововъведението беше предшествано от указания до Държавен фонд "Земеделие" от страна на вицепремиера по икономическото развитие Даниела Бобева.

✓ 270 000 нови работни места през следващите няколко години

Над 270 000 нови работни места ще бъдат разкрити през следващите няколко години, сочат средносрочните и дългосрочни прогнози на Министерството на труда и социалната политика, изготвени по проект, финансиран от оперативна програма "Развитие на човешките ресурси". Данните бяха оповестени днес от министър Хасан Адемов.

157 000 от новите работни места ще са за специалисти със средно образование, а около 118 000 - за висшисти. Към 2018 г. се очаква заетите българи да са 3,034 млн., а безработицата да спадне с около 5% до 2018 г.

Най-много работни места през 2018 г. ще има в сферите на търговията, ремонта на автомобили и мотоциклети, образованието, строителството, транспорта, складиране и пощи, производство и обработка на текстил и кожи. Дипломата за висше образование ще осигурява 90% заетост.

Сега най-много работни места се разкриват в ИТ сектора, административните и обслужващи дейности, търговията. Най-търсените специалисти са програмистите, инженерите, лекарите, учителите, операторите на машини, шофьорите, сервитьорите и готвачите.

Вестник „Капитал“

✓ Социалното министерство: Висшето образование е гаранция за заетост

През 2019 г. обаче много висшисти ще работят на позиции, изискващи по-ниска квалификация

През 2028 г. над 90% от всички хора с висше образование ще имат работа. Голяма част от тях обаче ще са заети на позиции, които изискват по-ниска образователна степен. Към 2019 г. броят на свръхквалифицираните хора вече ще е около 130 хил. души. Това показва анализ на Министерството на труда и социалната политики (МТСП) по проект за изграждане на система за прогнозиране на потребностите от работна сила.

Проектът е осъществен със средства по Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" и е на стойност около 900 хил. лв. Целта му е да помогне за преодоляване на разминаването между образованието и нуждите на бизнеса и трябва да бъде осъществен в периода 2011 - 2015 г.

Учи, за да работиш

До 2018 г. се очаква заетостта да се повиши с 5% и да достигне малко над 3 млн. души. В момента заетите са малко над 2.9 млн. души. Новоразкритите работни места в следващите няколко години би трябвало да са около 270 хил., като от тях повечето ще са за хора със средно образование - около 157 хил. Ще бъдат наети и около 118 хил. висшисти според данни, които представи зам.-министърът на труда Росица Янкова.

Проучването на социалното министерство показва, че сред най-търсените специалисти са програмисти, инженери, лекари, учители, продавачи, оператори на машини, шофьори, сервитьори и готвачи. Като цяло ще се търсят най-много хора със средно професионално образование и най-малко работници с основно и по-ниско. През 2028 г. едва под една пета от тези хора ще имат работа. Така всъщност се оказва, че висшето образование е гаранция за намиране на работа - около 90% от всички завършили университет ще са заети.

Въпреки това обаче още през 2019 г. 157 хил. души ще работят на позиции, които изискват образование, различно от това, което те имат. От тях 130 хил. души ще са свръхквалифицирани, т.е. висшисти, които работят на позиции с по-ниски изисквания.

Най-перспективните сектори

Над половин милион души ще бъдат заети в търговията средно за следващите пет години. От тях обаче едва под 92 хил. ще са позиции, изискващи висше образование. Веднага след търговията се нареждат образованието и строителството с по над 200 хил. работни места.

Математическият модел, на база на който са изготвени прогнозите, е използвал данни от Националния статистически институт, Националната агенция за приходите, Националния осигурителен институт, Агенцията по заетостта и Евростат. Той обаче не взема предвид чуждите инвестиции, като например аутсорсинга на дейности в България, уточни Искрен Ангелов, който е ръководител на проекта.

По думите на социалния министър Хасан Адемов данните ще се използват например, за да се определи накъде да се насочва финансов ресурс за активни политики на пазара на труда, а също и при определяне на приема във висшите и професионалните училища. Според Адемов има три основни извода от проучването. Трябва да бъде намален броят хора, отпаднали рано от образователната система. Все по-належащо става и въвеждането на дуалното образование, тъй като бизнесът има нужда от хора, завършили средно професионално образование, коментира Адемов. Освен това 10% от висшистите през 2028 г. ще са безработни. "Това актуализира отново темите за броя на висшите учебни заведения", отбеляза социалният министър.

✓ Инвеститори влагат 2,2 млрд. лева в България

Фармацевтични компании и фирми от химическата, автомобилната и текстилната индустрия оглеждат възможностите за търговия и откриване на нови производства в България

Възстановява се интереса на външни инвеститори към България. Това показват данните на големите агенции за имоти. Икономическият министър Драгомир Стойнев също потвърди, че в момента се разглеждат 33 сертификата за инвестиции на обща стойност 2,2 млрд. лева. Очаква се тази година да започне строителството на шест нови завода. Фармацевтични компании и фирми от химическата, автомобилната и текстилната индустрия оглеждат възможностите за търговия и откриване на нови производства в България. В последните 6 месеца са сключени няколко сделки за строеж на нови заводи в Плевен, Божурище и Елин Пелин. Външни компании проучват възможностите за откриване на производства и в района на Русе и Пловдив.

Най-активни остават родните компании, които използват ниските цени на имотите в момента, за да купят или наемат промишлени сгради с площ от около 5000 кв. м. В същото време почти всички български фирми търсят нови пазари на изток. Възможности за разширяване на присъствието си и партньори търсят както българските, така и международни компании от хранителната, шивашката и туристическата индустрия.

[Вестник „Сега“](#)

✓ Проблемите на пазара на труда ще са същите и след 5 години

Средното образование ще дърпа икономиката, ще липсват програмисти, инженери, медицински кадри и учители, както сега

Качествено реструктуриране на родната икономика, което да я направи по-ефективна, в близкото бъдеще не се очаква. Това става ясно от прогноза за нуждите на пазара на труда, изготвена от социалното министерство. Според нея работодателите ще се нуждаят от работна ръка със средно образование и с придобита професия. Дипломата за висше ще продължи да е билет за заетост, но рядко висшистите ще работят по специалността си. След пет години на бизнеса ще му липсват същите кадри, които и днес са дефицит на пазара на труда.

Програмисти, инженери, медицински персонал, оператори на машини, сервитьори, шофьори и готвачи ще са най-търсените специалисти към 2018 г. от работодателите, но това са липсващите специалисти и в момента. За над 70% от новите работни позиции ще се изисква средно образование и само за 21% - висше, а едва 8.6% ще са за работници с основно и по-ниско образование. Икономическите дейности, които и в момента генерират най-много работни места - търговията, образованието и строителството, ще продължат да водят в класацията. Ще има значителен брой позиции и в преработващата промишленост, както и в професиите с преобладаващ ръчен труд, отчита от социалното министерство. Според средносрочната прогноза заетостта ще се увеличи с 5% до 2018 г., отчита социалният министър Хасан Адемов. В момента във възрастовата група между 20 и 64 г. тя е 63.6%, което означава, че през 2020 г. страната ни няма да успее да достигне исканите от Европа 76% заетост. Около 270 000 нови позиции до 2018 г. очаква пък зам. социалният министър Росица Янкова.

"Бизнесът ще има все по-голяма нужда от работна сила със средно образование, и то с придобита професия или занаят. Затова въвеждането на дуалното обучение става все по-актуално", категоричен е социалният министър Хасан Адемов. В същото време от ведомството отчитат свръхпредлагане на кандидати за работа с висше образование. Към 2019 г. около 130 000 висшисти, някъде около 15% от всички, няма да работят по специалността си. Въпреки това според "Европа 2020" страната ни е задължена да "произведе" 36% висшисти във възрастовата група 30-34 г., което се оказва, че противоречи сериозно на нуждите на пазара на труда.

От университетската диплома все пак има нужда - тя гарантира изключително висока заетост. Около 90% от висшистите в дългосрочен план ще имат работа, дори много от тях да не работят по специалността. Работа ще имат и малко под 80% от хората със средно образование, докато от тези с по-ниско образование заетост ще има едва за около 19%.

Данните от системата за прогнозиране на нуждите на пазара на труда, която е създадена по европроект, могат да се използват от всички ведомства, за да планират политиките си, обещава от социалното министерство. Това според тях ще гарантира по-ефективното харчене на средствата за мерки на пазара на труда и в образованието.

ПОЛЗИ

В краткосрочен план най-добри възнаграждения сред висшистите ще получават работещите в производството и разпределението на различните видове енергия. Техните средни заплати, изчислени от високите възнаграждения на мениджърския персонал, през 2018 г. ще са с 60% по-високи от средното възнаграждение във всички дейности. През 2028 г. първенството по възвръщаемост на университетската диплома се пада на финансистите. И в момента обаче двете икономически дейности си разменят първенството по заплати. В същото време не се очертава ръст на възнаграждения на работещите в здравеопазването въпреки нуждите от такива специалисти. Те ще получават дори с 4% по-малко от средните възнаграждения на висшистите. Прогнозата на социалното министерство за нуждите на пазара на труда е правена на базата на данни от НАП, НОИ, НСИ, министерството на образованието и Агенцията по заетостта.

✓ Инвеститорите искат: електронно правителство, приватизация, чужди болнични вериги, бюджет без дефицит

Далеч по-лесно е една страна да се прочуе с нещо лошо. Вижте Гърция. Бюджетните проблеми на южната ни съседка пълнеха със заглавия световните медии. И въпреки твърденията, че „няма лоша реклама“ се съмнявам, че гръцкият бизнес и гражданите се радваха на тази известност на страната си. Много по-трудно е една страна – особено с размерите на България – да стане популярна в световните медии с нещо положително. Първо, защото малките страни не са толкова интересни. Само погледнете някое международно издание и ще забележите колко рядко в него се пише нещо за България, Румъния, Македония и други малки страни. Второ, не е лесно да се произведе нещо положително, което да е достатъчно впечатляващо, че да привлече внимание. Това изисква усилия и воля – но най-вече идеи какво да се прави. Някои веднага ще кажат: отговорът е в рекламата. Например, преди време Македония се рекламираше в международните издания като инвестиционна дестинация. Други ще дадат пример с Турция или Хърватия, които се рекламират като туристически страни. Обаче, с рекламата също има някои проблеми. Например, изследванията показват, че ако се рекламираш като добра инвестиционна дестинация, а всъщност не си, резултатът е негативен. С други думи за да го правиш, първо трябва да има какво да покажеш. Ето това е основният въпрос. Малките страни имат и още един проблем: не само медиите не се интересуват от тях, но и изследователи, инвестиционни банки, анализатори от големите финансови центрове също не се интересуват твърде много от тях. Това си има обяснение – просто

малките пазари са толкова малки, че не могат да се покрият разходите, за да се произвеждат изследвания за тези страни. Голдман Сакс може да назначи цял отдел хора да се занимават с Китай, тъй като китайският пазар е голям и има много бизнес. Но ако за България назначи цял отдел икономисти, трудно ще избие разходите, просто няма пазар. Същото е и по отношение на академичните икономисти. Когато те пишат изследвания, искат да ги публикуват в големи научни издания. Но малките страни рядко попадат в ползрението им, интересът към големите е далеч по-голям. Не случайно дори български икономисти, които работят в чужди университети, пишат по-често изследвания за САЩ, а не за България. Просто големите привличат интереса. Като отбелязвам това въобще не си мисля, че трябва да се отчайваме и да се откажем. Това далеч не са непреодолими проблеми. Те могат да бъдат решени с повече желание и подходяща стратегия. Няма как да прескоча естонския пример. Тази страна, както видяхме, успя да направи в кризата нещо, което никоя друга страна не успя – да намали бюджетния дефицит до минимум, да осъществи сериозни реформи и дори да влезе в еврозоната, неща, които се смятаха за невъзможни от много наблюдатели. Когато кажеш, че ще направиш нещо, смятано за невъзможно, и успееш да го постигнеш, естествено печелиш много внимание и още по-важно – много доверие. При това, скорошните успехи на Естония не са изключение. Нека припомним, че тя първа въведе и валутен борд, и плосък данък, и електронно правителство, и нулев данък за реинвестираната печалба. Ето ви още една поука – когато прилагаш нови идеи също печелиш внимание и доверие, особено ако идеите са смислени и прилагането им води до икономически успехи. Давам естонския пример, не за да го копираме сляпо – въпреки че много неща сме взели от естонците и още много можем да вземем. По-важното е да усвоим техния подход към проблемите.

Отвореното съзнание към всички възможни решения, дори никой друг да не ги е прилагал до момента. Българските политици трябва да имат това предвид. Те много често искат да им се докаже, че нещо е масово прилагано на други места по света, преди да го приемат (примерът е плоският данък, който България въведе едва след като една дузина други държави го приложиха). Да си набележим 4-5 големи промени в бизнес средата, да ги извършим бързо и след това да ги представим по-широко. Пример – въвеждането на електронно правителство е стъпка, която можем да осъществим сравнително бързо и която може да се види и изпробва от всеки навсякъде по света. Включването на всички най-важни и използвани услуги в електронното правителство решава с един замах много други проблеми с бавни процедури, чакане по опашки и т.н. В приватизацията също могат да се направят интересни неща. Например, обявяването на приватизацията на няколко големи компании или инфраструктурни обекти веднага ще привлече значителен интерес, включително от големите международни инвеститори, банки, медии. Ако приватизацията бъде извършена бързо, прозрачно и качествено, това ще доведе стратегически инвеститори в страната, което само по себе си също ще произведе новина. Практиката показва, че привличането на големи инвеститори винаги повлича след себе си и други. Дори очевидни язви в публичния сектор могат да се превърнат в потенциал за страната. Държавната железница очевидно не се управлява добре. Ами ако привлечем големи мениджъри от западни транспортни компании, които имат опит с решаването на подобни проблеми? Подобна стъпка със сигурност не само ще помогне за подобряването на железницата, но и ще предизвика интерес. Подобен подход може да има и в други сектори – например, да се привлекат в България големи западни болнични вериги, за да отворят нови болници или да купят някоя държавна болница. Дори образованието не е невъзможно да се ползва като маркетингово средство и в същото време да се подобри. Например, ако успеем да привлечем няколко големи университети и институти да отворят факултети и лаборатории в България. Колкото и да не можем да се похвалим с твърде положителни резултати от образователната система, една подобна стъпка ще покаже, че страната наистина тръгва в посока на постигане на световни стандарти в системата.

Други подобни предложения – да се изисква поне 20% от преподавателите в български университети да са завършили в чужбина (имаме много българи навън, можем да ги привлечем при създаване на съответните условия), да се стимулират преподаватели и студенти да пътуват в чужбина на разменни начала, да се привличат големи чужди изследователи да идват временно в български университети, да правят анализи за България и да ги разпространяваме заедно и т.н. А защо не и нещо още по-практично – да се въведе задължително изучаване на английски език от всички деца в България (плюс още поне един друг език)? И защо само за децата? Могат да се насърчат

всички да научат английски. В допълнение, да въведем международен стандарт за владеене на английски (например TOEFL). Нека не забравяме, че владеенето на английски е едно от големите предимства на страни като Индия, Ирландия,

които постигнаха много в развитието през последните десетилетия. Възможностите са неограничени. Важно е да възприемем правилния подход – да премахнем рамките, които ограничават съзнанието; да дадем свобода на идеите; да мислим в дълга перспектива.

Георги Ангелов, Институт „Отворено общество“, текстът е от списание „Мениджър“. Публикуваме го с незначителни съкращения.